

סנהדרין לא

עניין: הולך רכיל מגלה סוד

בן יהוידע

דף ל"א, ואומר הולך רכיל מגלה סוד. קשה למה הולך רכיל הכי פסוק זה אחר שהכיר פסוק מן התורה, ונ"ל כמ"ד דלשון הוא למד זה מפסוק תורה, אך פסוק תורה בלמודיה חזק למדתי דאורייתא במספר לשון הרע ואלו אינו מספר לשון הרע ולא אחר חזירי מחייבין שלא כדון אלא חזירי כך היה דעתי כפי הדין וכך היה דעת חזירי כפי הדין, ואפשר שהדין עמהם, ורק דבר זה נחשב מגלה סוד, וא"כ אין הוכחה מן פסוק לא חלק רכיל, ד"ל רכיל קאי על בעל לה"ר ולא על מגלה סוד, לכך הכיר פסוק הולך רכיל מגלה סוד דגם מגלה סוד כלבד נקרא רכיל, א"כ נמצא פסוק הולך רכיל איירי בכל גיונא אפילו במגלה סוד כלבד, דאיכא לאו ואזהרה בזה בכל גיונא :

רבינו יונה שערי תשובה שער ג'

רכה) וחייב האדם להסתיר הסוד אשר יגלה אליו חברו דרך סתר אף על פי שאין בגלוי הסוד ההוא ענין רכילות, כי יש בגלוי הסוד נוק לבעליו וסבה להפך מחשבתו, כמו שנאמר (משלי טו, כב): "הפך מחשבות באין סוד", והשנית — כי מגלה הסוד אך יצא מדרך הצניעות והנה הוא מעביר על דעת בעל הסוד, ואמר שלמה עליו השלום (שם כ, יט): "גולה סוד הולך רכיל", רצונו לומר אם תראה איש שאינו מושל ברוחו לשמור לשונו מגלוי הסוד אף על פי שאין במחשבו הסוד ההוא ענין רכילות בין אדם לחברו, תביאהו המדה הזאת להיות הולך רכיל שהוא מארבע כתות הרעות, אחרי אשר אין שפתיו ברשותו לשמרו. עוד אמר

ארחות צדיקים שער לשון הרע

האומר דבר לחבירו, אסור לגלותו בלא רשותו (יומא ד ב); וכל הנאמר בפני שלשה, אז הוא כמו ידוע לכל, ואם סיפר אחד מן השלשה, אין בו משום לשון הרע (ערכין טו ב), אבל אם הוא מתכוין לגלותו יותר, יש בו משום לשון הרע; ואם האומר הזהיר השומעים שלא יגלו, אפילו אמרו בפני רבים, יש בו משום לשון הרע, כההוא מעשה בתלמיד אחד שגילה דבר שנאמר בבית המדרש אחר עשרים ושתים שנה, והוציאו אותו מבית המדרש, ואמרו: זה מגלה סודות (סנהדרין לא א).

פרשת שמות שמות ב, יג-יד

וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל: וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהָנָה שְׁנֵי־אַנְשֵׁים עֲבָדִים נְעִים וַיֹּאמֶר לְרֹשֶׁע לְמָה תִּכָּה רֵעֶךָ: וַיֹּאמֶר מִי שִׁמְךָ לְאִישׁ שֶׁךְ וְשִׁפְטָ עָלֵינוּ הִלְהִירְגֵנוּ אֵתָּה אֲמַר פֶּאֶשֶׁר הִרְגַּת אֶת־הַמִּצְרִי וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר: וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה

רש"י

נשם המפורש: ויירא משה. כפשוטו. ומדרשו דאג לו על שראה צישראל רשעים מ דלטורין אמר מעתה שמה אינס ראויין להגאל: אכן נודע הדבר.

מהר"ל גור אריה שמות ב, יד

מגלה הסוד, והטא הזה שהוא דלטוריא יותר יש בישראל בעונותינו מכלל האומות כמו שהגוי הוא מרבה ודבר זה מביא לו שפלות ופחיתות אע"ג שאינו מביא לו דברי שעבוד מביא לו שפלות וישראל שיש בהם דלטוריא לגלות סוד וזה יותר רע ומביא השעבוד, והטעם שמצוי זה בישראל יותר כי ישראל הם בעצמם דביקים במדריגה העליונה ונתנך ה' עליון על כל גויי הארץ ולכך הם דביקים במדריגה הפנימית היא מדריגת הסוד וכאשר הוא נוטה אל הפחיתות אז הוא מגלה סוד שהרי הוא יוצא ממעלתו העליונה ודבק במדריגה התחתונה, ולפיכך נמצא זה יותר בישראל מכל האומות והוא גורם להם השעבוד ואם זה שהיא דבק במדריגה התחתונה הגלויה הוא במדריגת השפלות כמו שהוא מדריגת הנשים והאומות זה שהוא מוציא הנסתר ומגלה סוד הוא בתכלית השפלות עד שיגיע לו שעבוד בתכלית כתבתי זה להגיד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם אולי יצילו מן החטא הגדול והיינו דקאמר אכן נודע הדבר כי האומות שהם שבעים במספר כן, וכן הוא לשון גלוי שרוצה לומר כך הוא וישראל הם נגד האלף שהיא אות נחה ונעלמת שהם על מספר כן והם אומה יחידה כמו האלף לכך הם נעלמים והאלף היא אותיות פלא, וכל פלא הוא לשון העלמה כי יפלא ממך היפלא מה' ותרגמו היתכסי ואמר נודע לי הדבר שישראל הם בשעבוד לפי שמדריגת ישראל האלף שהוא על כן שהוא מדריגת האומות ועתה שהם דלטורין נמשכין אחר הגלוי הם תחת האומות שהם יותר גרועים ודבר זה ראוי להבין.

ומדרשו דאג לו על שראה שיש בהן דלטורין. המדרש הזה יש בו טעם נפלא כי מי שיש בו מדה זאת אינו ראוי לגאולה לפי שהגאולה היא גמשת ממדריגה פנימית עליונה שהיא אינה בגלוי ומי שמגלה דברים הפך זה שדבק במדריגה תחתונה והיא נקראת מדריגה גלויה ותיצונו לכך כאשר ראה דלטורין בישראל אמר שראויים לשעבוד שהשעבוד מדריגה תחתונה וראוי להם השעבוד שהרי הם בעלי רכיל מגלים הסוד וראוי להם השיעבוד שהוא מדריגה גלויה תחתונה, ותדע ותשכיל כי האומות יש להם מדריגה גלויה וחצונית ולישראל מדריגה פנימית עליונה ודבר זה רמזו ז"ל בפרק הזרוע והלחיים שאמרו שם סתם גוי מרבה דברים וכן בעירובין גבי ב' חצירות זו לפנים מזו וזו לפנים מזו, והטעם הוא שמדריגתו של גוי מדריגה חיצונית ואינה פנימית נעלמת לכך תמיד מדבר ואין לו רוח פנימי ומה הטעם ג"כ תבין מה שהנשים יש להם רבוי דברים בשביל מדריגתם השפלה התחתונה והגלויה שלהם וכאשר ראה בישראל שהם נמשכים אחר גלוי הדברים אמר עתה ידעתי מפני מה הם משועבדים יותר מכל האומות מפני שהם דביקים בגלוי שזה הוא מדריגה שפלה גלויה פחותה לכך הם משועבדים, ואל יקשה דך שכ"ש שראוי שיהיו האומות בשעבוד שהם דביקים במדריגה הפחותה הגלויה שאין זה קשיא דמפני שמדריגתם מדריגה גלויה בעצמה אין זה כמו הדלטור שהוא מגלה הדבר הפנימי לכך האומות שהם מרבים דברים ומדריגתם מדריגה גלויה ואין זה נחשב גלוי כמו הדלטור שהיה